

Sammanfattning för allmänheten

Vad är regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling?

Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling 2014 -2020

I programperioden 2014-2020 för lokalt ledd utveckling genom leadermetoden samordnas fyra EU-fonder i det lokala utvecklingsarbetet. Det är de lokala utvecklingskontoren, så kallade leaderkontor, som fördelar pengar från tre program. Leadermetoden som används för lokalt ledd utveckling innebär att projekten prioriteras enligt en lokal utvecklingsstrategi. De andra programmen där lokalt ledd utveckling ingår är landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Det är 42 lokala utvecklingsstrategier som omfattar regional- och/eller socialfonden i programmet.

Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling kan bidra till utvecklingsprojekt som ska utveckla det lokala näringslivet och människorna på arbetsmarknaden. Genom detta program går det att ge stöd till projekt i städer.

- Pengar från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) ska finansiera projekt för utveckling av det lokala näringslivet, entreprenörskap, stimulera nyföretagande och därigenom skapa nya jobb. Projekten ska stärka utbytet och utveckla kopplingen mellan land och stad.
- Pengar från Europeiska socialfonden (ESF) ska finansiera projekt för utveckling av den lokala arbetsmarknaden, stärka människors ställning på den lokala arbetsmarknaden och bidra till kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte.

Programmet har utarbetats i samarbete med Tillväxtverket och ESF-rådet, som ansvarar för de andra programmen inom regionalfonden och socialfonden. Lokalt ledd utveckling ska ses som ett komplement till dessa regionala program. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för programmet.

Budgeten för programmet är totalt 277,4 miljoner kronor. 142,4 miljoner kronor för projekt inom regionalfonden och 135,0 miljoner kronor för projekt inom socialfonden. I beloppen ingår nationell medfinansiering med 50 procent varav 17 procent kommer från statsbudgeten medan resterande 33 procent finansieras genom andra offentliga medel, i huvudsak från kommunerna.

Övervakningskommittén följer arbetet

För att följa arbetet med landsbygdsprogrammet finns en övervakningskommitté. Kommitténs uppgift är att se till att målen med programmet nås och att arbetet genomförs på ett effektivt sätt.

Denna övervakningskommitté är en samlad för lokalt ledd utveckling för samtliga fonder men är kopplad till regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd

utveckling med stöd från regional- och socialfonden. Kommitténs uppgift är att granska genomförandet och följa att målen nås.

Övervakningskommitténs ordföranden representerar regeringskansliet. Kommittén bistås av ett permanent sekretariat hos Jordbruksverket. I kommittén ingår företrädare för berörda myndigheter och intresseorganisationer som ska spegla programmets innehåll.

Utvärderingssekretariatet utvärderar arbetet

Uppföljning och utvärdering är en viktig del av programmets genomförande och det görs löpande under hela programperioden. Det görs för att

- programmet ska kunna förbättras
- bedöma om programmet uppnår sina mål
- bedöma om pengarna används på ett effektivt sätt.

Utvärderingarna ska hjälpa politiker och andra beslutsfattare att lära sig mer om hur programmen fungerar för att genomföra den beslutade politiken. Det är ofta forskare vid högskolor och universitet som gör utvärderingarna.

En grupp av rådgivande forskare från forskningsinstitut, högskolor och universitet hjälper till att föreslå vilka utvärderingar som ska göras. De granskar också kvaliteten på de utvärderingar som görs. Utvärderarna är fristående från Jordbruksverket.

Landsbygdsnätverket sprider information och skapar mötesplatser för ett effektivt genomförande

Det finns ett landsbygdsnätverk kopplat till landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt programmet för lokalt ledd utveckling finansierat av regional- och socialfonden. I det svenska landsbygdsnätverket samlas de aktörer som arbetar med landsbygdsutveckling, utveckling av fiskeri och vattenbruk samt lokalt ledd utveckling. Målet med nätverket är att öka delaktigheten och att programmet ska kunna genomföras på ett bättre och mer effektivt sätt.

Landsbygdsnätverket skapar mötesplatser där olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå kan informera varandra och dela erfarenheter. Tanken är att aktörerna tillsammans ska kunna utveckla samarbeten och metoder som sedan kan användas i arbetet med landsbygdsutveckling.

Vad har hänt hittills inom programmet?

För båda fonderna uppgår budgetutnyttjandet i form av beviljat stöd till 97 %. För utbetalt stöd ligger utnyttjandet på 55 % för båda fonderna, vilket kan anses acceptabelt med tanke på att utbetalningarna kan fortsätta under ytterligare tre år.

Socialfonden ska stärka anställningsbarheten för personer som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden samt stärka anpassningsförmågan för sysselsatta kvinnor och män på arbetsmarknaden. Ett mål för socialfonden är att cirka 2 400 personer ska delta i projekt som ska leda till att fler kommer i sysselsättning. I de 45 hittills

slutförda projekten har cirka 900 deltagare kunnat verifieras. Utifrån detta är måluppfyllelsen 37 %. Hälften (50 %) av deltagarna var kvinnor. Om antalet deltagare fortsätter enligt samma mönster kommer det eventuellt bli svårt att uppnå målvärdet. Större delen av programperioden har karaktäriserats av en högkonjunktur vilket har gjort det svårare för projekten att få tag på deltagare. Covid-19 har också försvårat läget för projekt som haft höga ambitioner vid ansökan om stöd. Här skulle utvecklingen med covid-19 och den nuvarande lågkonjunkturen, som pandemin orsakat, eventuellt kunna bidra till att fler individer är i behov av dessa insatser och kan medverka i de pågående projekten.

Inom socialfonden har det beviljats stöd till 115 projekt under programperioden. 45 projekt har avslutats. Av slutrapporterna framgår projekten lett till sysselsättning motsvarande 169 heltidsarbeten. Kvinnor står för 58 % av dessa.

Regionalfonden har som mål att det ska genomföras 195 projekt som kopplar samman stad och land samt att det ska genomföras 120 projekt i tätorter med fler än 5 000 invånare. De hittills delutbetalade och slututbetalade projekten (184 stycken) visar att 103 kommer genomföras i sådana tätorter. Måluppfyllelsen är därmed 86 %. Målet att koppla stad-land är med de beviljade projekten är också på god väg att uppnås då 156 sådana projekt har fått delutbetalningar eller slututbetalningar. Vilket motsvarar en måluppfyllelse på 80 %.

Regionalfonden ska främja ett ökat entreprenörskap. Det har beviljats stöd till 235 projekt till ett stödbelopp om nästan 129 miljoner kronor. 120 projekt har avslutats. Av slutrapporterna kan bland annat avläsas att 57 projekt medverkat till att nya företag har startats samt att avslutade projekt medverkat till ny sysselsättning som motsvarar 117 heltidsarbeten. Av dessa är cirka 64 % kvinnor och 36 % män.

Övervakningskommittén

Övervakningskommittén består av representanter för myndigheter och organisationer som är berörda av programmet. Det finns företrädare för regionala och lokala myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer och andra organisationer som företräder det civila samhället.

Kommittén har haft två möten under 2020. Det första mötet hölls i april då årsrapporten för 2019 godkändes och läget i programmet presenterades. Kommissionen nämnde att de skulle bli större flexibilitet på grund av covid-19 och att de jobbade med kommande programperiod. Näringsdepartementet informerade om regeringens arbete med covid-19 och programarbetet. Det andra mötet hölls i oktober. Läget i programmet presenterades och kommunikationsplanen för 2021 gick igenom. Kommissionen gav en kortfattad översikt av de åtgärder EU tagit fram för att bemöta effekterna av covid-19. Näringsdepartementet informerade om att även regeringens arbete präglades mycket av insatser på grund av covid-19 för att krisen inte skulle slå hårdare än nödvändigt och nämnde att de satsat stora resurser i budgetförslaget 2021.

Utvärdering

Under 2020 har genomförandet av lokalt ledd utveckling 2014 – 2020 fortsatt att utvärderas. En rapport undersöker de miljöprojekt som beviljats via lokalt ledd

utveckling. Miljöprojekt har prioriterats av många leaderområden, även områden som inte har miljörelaterade mål i sina strategier. Under programperioden har sammanlagt 113,8 miljoner kronor beviljats, fördelat på 167 miljöprojekt. Detta motsvarar åtta procent av totala antalet projekt som genomförts och lika stor andel av budgeten. Det är stor skillnad vilka fonder som finansierar miljöprojekt. 36 procent av alla projekt inom havs- och fiskerifonden är miljöprojekt, medan endast 3 procent av projekt finansierade av regionalfonden är miljöprojekt. Inom socialfonden har inga miljöprojekt finansierats. Miljöprojekten består av lika många förstudier som praktiska åtgärder.

I den pågående utvärderingen av hållbara effekter från Leader har utvärderarna identifierat vad som avses med hållbara effekter och hur väl Leader är anpassad för att skapa hållbara effekter. Under 2020 fortsatte utvärderarna att undersöka hur man kan stärka hållbara effekter för de projekt som görs inom lokalt ledd utveckling. Detta genom att ta fram ett förslag på utvärderingsmodell för att bedöma effekter av lokalt ledd utveckling. Denna modell utformas med målet att man ska kunna se om Leader är effektivt och uppnår uppsatta mål samt också på vilka sätt programmet leder till effekter.

Landsbygdsnätverket

Landsbygdsnätverket med sina över 100 nationella organisationer och myndigheter har fortsatt genomföra verksamhet baserad på den handlingsplan som utarbetats för programperioden. Styrgruppen, som består av representanter från 15 organisationer och myndigheter, genomför verksamhet främst via ett antal tematiska arbetsgrupper enligt antagen aktivitetsplan för 2019-2020.

Kommunikation

Jordbruksverket har tagit fram en kommunikationsstrategi för lokalt ledd utveckling som godkänts av övervakningskommittén för lokalt ledd utveckling. Jordbruksverket äger inte kommunikationen, den är en fråga för alla aktörer som är inblandade i genomförandet av programmet för lokalt ledd utveckling inom regional- och socialfonderna. Kommunikationsstrategin är vägledande för andra myndigheter och aktörer. Utbildning och tillsyn av LAG ingår inte i planen. Planering och genomförande av insatser sker utifrån den beslutade kommunikationsstrategin.

Jordbruksverket och Landsbygdsnätverket har genomfört ett flertal kommunikationsinsatser under 2020 inom lokalt ledd utveckling:

- Publicering av exempel på dels hur leaderområden planerade strategiskrivande och dels erfarenheter från några områden som gick samman inför programperioden 2014-2020.
- Workshop på den digitala leaderträffen om de erfarenheter leaderområden har haft utifrån att ha arbetat med fyra fonder under 2014-2020. Målsättningen var att delge varandra tips om hur kunna arbeta som ett utvecklingskontor i nära samverkan med exempelvis socialfonden och regionalfonden, även om det i kommande programperiod bara blir finansiering från landsbygdsfonden.
- Informationskampanj om lokalt ledd utveckling och leadermetoden i samarbete med föreningen lokalt ledd utveckling Sverige (LUS). I kampanjen ingick att ta

fram ett informationsmaterial (powerpoint-presentation och flyer). Med hjälp av informationsmaterialet genomfördes 17 informationstillfällen för regionala aktörer. Materialet innehöll bland annat resultat fördelat per fond och exempel på projekt finansierade av var och en av de fyra fonderna.